

UOT:94(479.24).

**XVIII ƏSRİN BİRİNCİ YARISINDA ŞİRVANDA İRAN VƏ YERLİ
FEODALLAR ZÜLMÜNƏ QARŞI QALXAN XALQ ÜSYANININ BƏZİ
MƏSƏLƏLƏRİNƏ DAİR**

Əliyev Mübariz Müseyib oğlu
Gəncə Dövlət Universiteti
gceferova@rambler.ru

Xülasə: XVIII əsrin birinci yarısında tərkibinə bir çox ölkələrlə yanaşı Azərbaycanda daxil olan Səfəvilər dövləti dərin iqtisadi və siyasi tənəzzül dövrü keçirirdi. Ağır feodal istismarı maddi nemətlərin əsas istehsalçıları olan kəndlilərin təsərrüfatının daha da dağılması, iqtisadi böhranın daha da dərinləşməsi ilə nəticələndi. Bəhs etdiyimiz dövrdə Şirvanın bir çox yerində həm İran, həm də yerli feodalların zülmünə qarşı qalxan silahlı üsyan dalğalarının miqyası geniş yayılmaqda idi. Baş verən üsyanlar Şirvanda İran inzitabına ağır zərbə vurmaqla yanaşı həmçinin, Azərbaycanı beynəlxalq rəqabət meydanına çevirmişdir.

Açar sözlər: tənəzzül, feodal, silahlı üsyan, kəndlilər, muzdlu qoşunlar

Ключевые слова: упадок, феодалы, вооружённая восстания, крестьяни, наёмные войска

Key words: decline, feudal lords, armed uprisings, peasants, mercenary troops

XVIII əsrin ortalarında yaranmış əlverişli tarixi şəraitdə Azərbaycanda uzun sürən İran hakimiyyətinə son qoyulduqdan sonra Azərbaycan ərazisində əmələ gələn xırda dövlət qurumlarından – xanlıqlardan biri də Şamaxı xanlığı idi.

Tədqiq etdiyimiz dövrdə xanlıqlar eyni ictimai-siyasi şəraitdə yaransalar da bu xanlıqların əmələ gəlmə prosesi tarixi baxımdan biri-birindən müəyyən cizgilərlə fərqlənir.

Azərbaycan xanlıqları arasında Şamaxı xanlığı yaranması tarixi ilə başqalarından tamamilə fərqlənir. Bu xanlığın əsası hələ XVIII əsrin 20-ci illərində qoyulmuş və şirvanlıların öz azadlıqları uğrunda İran istismarına qarşı apardıqları xalq-azadlıq mübarizəsi ilə sıxı surətdə bağlıdır.

XVIII əsrin əvvəllərində tərkibində bir çox ölkələrlə yanaşı Azərbaycan da daxili olan Səfəvi dövləti dərin iqtisadi-siyasi tənəzzül dövrü keçirirdi. Boşalmış dövlət xəzinəsini doldurmağın yeganə yolunu [12, s.300; 13, s.33-36; 15, s.78; 6, s.195] şah, saray əyanları və dövlət məmurları onsuz da xalq kütlələrinin öhtəsindən gələ bilmədiklərini vergilərin və mükəlləffiyətlərin sayını və həcmi artırmaqda görürdülər [12, s.297; 13, 219-223; 6, 195]. Bu məqsədlə də onlar yeni-yeni vergi növləri «ixtira» edir, onların toplamaq üsulunu daha da sərtləşdirirdilər [10, s.29]. Bu dövr- Azərbaycan xalqının həyatında ən ağır günlərdən biri idi. XVIII əsrin əvvəllərində, təqribən 1700-1703-cü illərdə Azərbaycanda, xüsusilə Şirvanda quraqlıq keçmişdi. Bu quraqlıq özü ilə dəhşətli aclıq gətirmişdi. Aclıq isə sərt bahalığa səbəb olmuşdu [16, s.16].

Ağır feodal istismarı maddi nemətlərin əsas istehsalçıları olan kəndlilərin təsərrüfatının daha da dağılması və iqtisadi böhranın daha da artıq dərinləşməsi ilə nəticələndi.

Mərkəzi hakimiyyətin zəiflədiyi bir dövrdə hakim feodallar arasında mərkəzə tabe olmamaq əhval-ruhiyyəsi hiss olunurdu. Azərbaycandakı bəylərbəylilər (Şirvan, Qarabağ,

Cənubi Azərbaycan və Çuxur-Səəd bəylərbəylikləri) öz malikanələrində bütün hakimiyyəti öz əllərində cəmləşdirərək, toplanılan vergilərin böyük əksəriyyətini mənimsəyirdilər. Belə halları müşahidə edən 1716-cı ildə Azərbaycandan keçib İrana gedən rus dövlətinin elçisi A.N.Volinski Şirvandan aldığı təəssürat barədə yazırdı ki, bəylərbəyilər toplanılan vergilərin «yalnız bir hissəsini yarpağını şaha göndərirdilər, meyvəsini isə özləri üçün saxlayırlar [11, s.94]. Bəzi hallarda bəylərbəyilər mərkəzin göstərişi olmadan vergilərin miqdarını və həcmi artırırıdılar.

Feodal istismarının həddən artıq çoxalması Səfəvi dövlətinin bir çox yerlərində olduğu kimi Azərbaycanda da şah üsul-idarəsinə və yerli feodalların əleyhinə qarşı üsyanların baş verməsinə səbəb oldu. XVIII əsrin əvvəllərində Azərbaycan torpağında ilk güclü üsyanlar 1709-cu ildə Şirvanda baş verdi [11, s.94; 5, s.17]. 1711-ci ildə üsyançılar Şamaxı şəhərinə hücum edib Şirvan bəylərbəyisinin malikanəsinə od vurdular.

Bu dövrdə Şirvanın bir çox yerlərində həm İran və həm də yerli feodalların zülmünə qarşı qalxan silahlı üsyan dalğaları geniş miqyasda yayılmaqda idi. Üsyançılar kortəbii şəkildə feodalların malikanələrinə basqın edərək qarətə məşğul olur, sonra isə onu yandırırıdılar [10, s.35]. Üsyançıların dəstələrinə divan tutmağa ilk dəfə Şirvan bəylərbəyi Həsən Əli xan cəhd göstərdi. O, əli silahlı dəstənin Şamaxıya yaxınlaşmasını eşidib on beş minlik qoşunla onların qarşısına çıxdı, lakin toqquşma zamanı məğlub olub geri dönməyə məcbur oldu.

1707-1711-ci illərdə Şirvanda baş verən silahlı üsyanlar İsfahan sarayında böyük həyəcana səbəb oldu. Şirvan bəylərbəyi döyüş meydanında həlak olduqdan sonra şah Sultan Hüseyn buraya yeni bəylərbəyi – Key Xosrovu göndərdi. O, milliyyətə gürcü olsa da adını və dinini dəyişən qəlbən isə xristian olaraq qalan, ikitirəli siyasət yürüdən bir şəxsiyyət idi [4, s.6].

Şirvana yeni bəylərbəyi təyin olunması heç də burada əmin-əmanlığın bərqərar olması demək deyildi. Mərkəzi dövlətin zəifliyinə əmin olan yerli əhali feodal malikanələrini qarət etməkdə davam edirdilər. Lakin bütün orta əsrlər ərzində olduğu kimi, Şirvandakı xalq hərəkətinin nə bir proqramı, nə mərkəzi, nə də ardıcıl rəhbəri vardı: xalq hərəkəti kor-təbii şəkildə genişlənirdi. Bundan istifadə edən bütün Şimal-Şərqi Azərbaycanda böyük nüfuza malik olan din xadimi Hacı Davud üsyanın başçılığını öz üzərinə götürdü və feodal istismarına qarşı qalxan kortəbii üsyanı tamamilə İranın əleyhinə çevirməyə müvəffəq oldu. Lakin əli «çomaqlı» kəndlilərlə İranın nizami ordusu ilə döyüş meydanında bacara bilməyəcəyinə əmin olan Hacı Davud özünə etibarlı müttəfiqlər axtarmağa başladı. Cənubi Dağıstanda da İran əleyhinə çıxışlar baş verdiyindən Hacı Davud Dağıstana yola düşüb, ilk növbədə Qaytaq hakimi Əhməd xanla görüşdü. Burada onlar ümumi düşməne qarşı birgə çıxış etmək barədə tədbirlər hazırladılar. Dağıstanda olduğu zaman Hacı Davud buranın ən nüfuzlu və qüdrətli feodallarından olan Qazıqumuxlu Surxay xanı da öz tərəfinə cəlb etməyə nail oldu. Müttəfiqlər Şirvanda şah Sultan Hüseynin təyin etdiyi bütün inzibati başçıları qılıncdan keçirməyi qərara aldılar.

Ümumi düşməne qarşı vahid xətti hərəkət tərtib etdikdən sonra Hacı Davud Şirvana qayıtdı. Tezliklə Qaytaq hakimi Əhməd xanın və Qazıqumuxlu Surxay xanın göndərdikləri dəstələr də Hacı Davudun dəstəsinə qoşuldular. Birləşmiş dəstələr qeyri-mütəşəkkil olsalar da qarşılıqları İran qarnizonlarına, İran qoşunlarının istehkamlarına basqınlar edirdilər. Şamaxı şəhərinin ətrafında üsyançılar karvan yollarına kimi öz nəzarətləri altına almışdılar. 1719-cu ildə İran karvan yolu ilə gedən rus diplomatik kuryeri D.Petriçis Şamaxıya çatır-çatmaz şəhərin ətrafında silahlı dəstələrə rast gəldiyində yolunu davam etməyib geri dönməyə məcbur olmuşdu.

Onun Xarici işlər kollegiyasını prezidenti Q.İ.Qolovkinə yazdığı raportda deyilirdi: «...Şamaxının ətrafında pusqu, qarət və üsyançılar o qədər vüsət almışdı ki, mən ehtiyat edib Şamaxı şəhərinə girmədim və geri qayıtmağa məcbur oldum» [2, s.23]. Lakin D.Petriçis həmin dövrdə əbəs yerə narahat olurdu. Çünki Şirvanın yeni bəylərbəyi Həsən xanın rəhbərlik etdiyi nizami ordu üsyançıları ilkin görüşdə geri oturtdu. 1719-cu ilin sonunda üsyanın başçısı Hacı Davud həbs edilib Dərbənd qalasına göndərildi. Cənubi Dağıstandan gedən müttəfiqlər geriyyə döndülər. Hacı Davud ən yaxın müttəfiqlərdən olan Qazıqumuxlu Surxay xanı zərərsizləşdirmək məqsədilə şah hökuməti ona yüzbaşı rütbəsi verib öz tərəfinə çəkdi. Hər şeydən qazanc xatirinə Hacı Davudun dəstəsinə qoşulan Surxay xan şahdan məvacib alıb ona xidmət etməyə başladı.

Lakin bu çox davam etmədi. Özünün ən ağır günlərini keçirən Səfəvi sülaləsi 1720-ci ildə əfqan qəbilələrinin zərbəsi altında büsbütün sarsıldı. İsfahan şəhəri-dövlətin paytaxtı qıyamçı əfqan qəbilələrinin əlinə keçdi.

Bundan istifadə edən Hacı Davud Dərbənd qaləsindəki həbsxanadan azad olaraq yenidən xalqı İran zülmünə qarşı çıxmağa çağırırdı. Bu dəfə də Hacı Davudun təbliğatı öz bəhrəsini verdi. Xalq dəstə-dəstə onun ətrafında birləşdi.

Şirvanda üsyançıların basqın etdikləri ilk şəhər Şabran oldu. Burada yerləşən azsaylı İran qoşunları müqavimət göstərə bilməyib Şabrana üsyançılara təhvil verdilər [7, s.352-353].

Şabrandan sonra Hacı Davudun başçılıq etdiyi üsyançılar Bakı qalasına tərəf hərəkət etdilər. Lakin Bakı ətrafında onlar ciddi müqavimətə rast gəldilər. Bakılılar və Bakıda olan İran qarnizonu yüzbaşı Dərgahqulu bəyin başçılığı altında qanlı vuruşmadan sonra üsyançıları geri oturtmağa məcbur etdilər. Döyüş gedən təpədə o qədər qan tökülmüşdü ki, bu təpə uzun müddət «Qanlı təpə» adlandırıldı. Sonralar Bakı qalası rus qoşunları tərəfindən işğal edildikdən sonra (1806) şəhər böyükdə həmin yer «Qanlı təpədə» küçəsi kimi adlandırıldı. Həmin küçə son zamanlara kimi heç bir məna verməyən rus variantında «гантапинская» küçəsi kimi adlandırıldı.

Bakı qalasını ala bilməyən üsyançılar Quba və Dərbənd istiqamətində İran inzibati mərkəzlərinə tərəf hərəkət etdilər.

Müdafiəsi zəfi olan Qubanı aldıqdan sonra, üsyançılar Dərbənd qalasına yaxınlaşdılar. Lakin yaxşı müdafiə olunan Dərbənd qalasını da Hacı Davudun dəstəsi ala bilmədi.

Bu hadisədən sonra Hacı Davud daha güclü müttəfiqə ehtiyacı olduğunu hiss etdi. Bu məqsədlə Hacı Davud hərbi yardım almaq üçün Rus dövlətinə müraciət etdi. Əvəzində Rusiya tacirləri üçün əlverişli şərait yaradacağına, onları xam ipəklə təmin edəcəyinə söz verdi. Lakin, həmin dövrdə İranda mərkəzi hakimiyyətin zəifləməsindən istifadə edən Rusiyanın özü Xəzər boyu əyalətləri və Şirvanı zəbt etmək məqsədi ilə Hərbi yürüşə hazırlaşdı. Lakin, yürüşə başlamaq Rusiyaya o dövrdə İsveç ilə apardığı, tarixdə «Şimal müharibəsi» adı ilə məşhur olan müharibə mane olurdu.

Hacı Davudun müraciəti I Pyotrun Şirvan barədə tərtib etdiyi planı alt-üst etdi. Çox götür-qoydan sonra Rusiyanın hakim dairələri elə qərara gəldilər ki, Hacı Davuda kömək etmək özümüzlə zərbə endirmək deməkdir. Beləliklə, Rusiya hökuməti şirvanlılara İran zülmündən azad olmaqda kömək etmədi və özü də bu diyara qoşun çəkmək üçün hazırlaşdı.

Rusiya rədd cavabı alan Hacı Davud heç də ruhdan düşmədi. O, Şirvanda İran inzibatının ən mühüm mərkəzi olan Şamaxı şəhərini almaqla burada İran hakimiyyətinə son qoymağı qərara aldı.

Tezliklə Hacı Davud yenə də Qazıqumuxlu Surxay xanı öz tərəfinə çəkməyə müvəffəq oldu. 1721-ci ildə əfqan qəbilələri Səfəvi dövlətinin paytaxtı İsfahanı tamamilə mühasirəyə aldıqda əlini Şirvandan üzən şah Sultan Hüseyn Dağıstan feodallarına müraciət edib, onlardan hərbi kömək istədi. Qazıqumuxlu Surxay xan Qaytaq hakimi Adil Gərayın qoşunları ilə şahın köməyinə gedərkən Hacı Davud Surxay xana bildirmişdir ki, Allah özü belə bir şərait yaratmışdır ki, biz büsbütün İrandan azad olaq, yaxşısı budur ki, birləşək, Şamaxını alağ və özümüz də ağ günə çıxaq.

Beləliklə, Surxay xan yenidən Dağıstanda toplanılan qoşunlarla Hacı Davudun dəstəsinə qoşuldu. Yeri gəlmişkən onu da qeyd edək ki, Dağıstandan gələn qoşunların demək olar hamısı muzdlu qoşunlar idi və onlar əsasən hərbi əməliyyatlarda qazanc axtarırdılar. Məlum olduğu kimi bu və ya digər şəhər, kənd və yaşayış məntəqəsi ələ keçirdikdə qaliblər üç gün qarətə məşğul olurdular. Şamaxı şəhəri zəngin ticarət mərkəzi olduğu üçün buraya yürüş etmək muzdlu qoşunların ürəyindən idi. Surxay xandan başqa Hacı Davuda Qutqaşen məliyi Mahmud və onun qardaşı Əhməd və qardaşı uşaqları da qoşuldular.

Ətrafına küllü miqdarda həmrəylərini toplayan Hacı Davud Şimali Azərbaycanda İranın əsas dayaq nöqtəsi olan Şamaxı şəhərini zəbt etməyi qərara aldı. Hacı Davud əmin idi ki, çürüməkdə olan mərkəzi İran dövləti Şirvana nizami qoşun göndərmək iqtidarında deyildir.

Üsyançılar Şamaxıya yaxınlaşmasını eşidən Şirvan bəylərbəyi Hüseyn xan şəhərdəki qarnizonu qalanın müdafiəsinə səfərbər etdi. Əvvəlcə Şamaxı qalasına üsyançıların 1000 nəfərlik avanqardı yaxınlaşdı. Bəylərbəyinin əmri ilə qaladan 3000 qoşun çıxdı. Toqquşma zamanı üsyançıların döyüş qabiliyyəti bəylərbəyin qoşunlarına üstün gəldi, üsyançılar qala darvazalarına qədər nizami qoşunlarını təqib edərkən, qələbədən o qədər ruhlandılar ki, hətta şəhərin içinə daxil oldular. Lakin şəhərin dar küçələrində ciddi müqavimətə rast gəlib böyük itki verərək şəhəri tərk edib Şamaxıya yaxınlaşan Hacı Davudun qoşunları ilə birləşdilər.

Ertəsi gün üsyançılar yenidən Şamaxıya daxil olmağa cəhd göstərdilər. Hücüm dəf edilsə də bəylərbəyi Hüseyn xan artıq şəhərdə qalmağa cürət etmədi. O, yaxın adamları ilə birlikdə Şamaxını tərk etmək istədi, lakin ona qalanı tərk etməkdə mühafizəçilər mane oldular. Kim bilir Şamaxının mühasirəsi nə qədər davam edəcəkdi. Günlərin bir günü İran hakimiyyəti ilə razılaşa bilməyən Şamaxı əyanlarının bir qismi şəhərin Sarıtorpaq deyilən məhəlləsi tərəfindən qala darvazasını açıb (1721-ci il avqustun 10-da) üsyançıları Şamaxıya buraxdılar. Şəhərə daxil olan üsyançılar arasındakı Dağıstandan gələn muzdlu qoşunlar o saat qarətə başladılar. Şamaxı şəhərində İngiltərə, Hollandiya, Polşadan tutmuş uzaq Hindistandan gələn tacirlər də alverlə məşğul idilər. Xarici ölkələrdən ən çox Şamaxıya Rusiyadan tacir gəlirdi. Heç də təsadüfi deyildir ki, Şamaxı üsyançılar tərəfindən alınarkən burada ən çox zərər çəkən də rus tacirləri idi. Qarət olunan 300 rus taciri 4000000 tümən miqdarında mal itirmiş oldular. Şamaxıda qətlə yetənlərin arasında Şirvan bəylərbəyi Hüseyn xan da var idi.

Şamaxı şəhərinin üsyançılar tərəfindən alınması xəbəri tezliklə bütün Səfəvi dövlətini bürüdü. Özü ağır vəziyyətdə olan şah buna qarşı heç bir tədbir görmək iqtidarında deyildi. Digər tərəfdən də xalq hərəkatının gündən-günə genişlənməsindən təşvişə düşən Qarabağ və Çuxur-Səəd bəylərbəyləri şaha kömək üçün müraciət etdilər. Lakin yuxarıda qeyd edildiyi kimi özünün hərbi yardımına ehtiyacı vardır. Şirvan bəylərbəyin aqibətini bölüşdürməsin deyərək Çuxur-Səəd bəylərbəyi özünün qoşunları ilə Şirvan tərəfə hərəkət etdi. Bundan xəbər tutan Hacı Davud müttəfiqləri ilə birlikdə düşməyə Kür çayını keçməyə macal verməyib onu qəflətən qarşıladı və darmadağın etdi. Qarabağ bəylərbəyin də üsyançılara divan tutmaq cəhdi heç bir

nəticə vermədi. Beləliklə, Çuxur-Səəd və Qarabağ bəylərbəylərinin qoşunları İrəvan və Gəncə şəhərinə çəkilməli oldular.

1722-ci ilin baharında üsyançılar Qarabağ bəylərbəyinin bir çox mahallarında görünmüş sonra isə Gəncə şəhərini mühasirəyə almışlar. Lakin Hacı Davudun qoşunları Gəncəni ala bilməmişlər. Həmin vaxt I Pyotrla əlaqə yaradan Kartli hakimi VI Vaxtanq gürcü və ermənilərdən tərtib edilmiş dəstələrlə Gəncə ətrafında Cənubi Qafqaza gələn rus qoşunları ilə görüşüb Gəncəni almalı idi. Yeri gəlmişkən onu da qeyd edək ki, VI Vaxtanq eyni zamanda Gəncəyə şahın göstərişi ilə gəlmişdi. Şirvanda üsyan yatırdı bilməyən İran şahı VI Vaxtanqı bütün Azərbaycanın bəylərləyi təyin edərək ona Şirvan üsyanını boğmağa həvalə etmişdi. VI Vaxtanq isə daha çox Gəncə lazım idi. Odur ki, o özünün Gəncəyə yürüşü ilə həm rus çarı, həm də İran şahına xidmət «göstərməklə» əsas etibarilə öz xudbin məqsədlərinə çatmaq məqsədini güdürdü. Alban tarixçisi Yesay Həsən Cəlalyanın yazdığına görə Gəncə bəylərbəyi Uğurlu xan şahla belə bir məlumat vermişdir: «Vaxtanq sənin əleyhinə çıxmağı qərara almışdır, o erməni və gürcü xalqlarını birləşdirib rus çarına elçi göndərmişdir ki, gəlsin və sənin ölkəni zəbt etsin» [10, s. 81].

Hacı Davudun Şirvanda möhkəmlənməsi Rusiyanın hakim dairələrini çox narahat edirdi. Rus dövlətinin öhdəsindən müharibə meydanında gələ bilməyəcəyinə əmin olan Hacı Davud hərbi kömək almaq üçün Osmanlı Türkiyəsinə müraciət etməyə məcbur oldu [3, s. 36]. İlk dəfə Hacı Davud Türkiyə sultanına Krım xanı vasitəsilə müraciət etdi. Hacı Davud xahiş edirdi ki, Türkiyə sultanı Şamaxını mühafizə etmək üçün Şirvana qoşun göndərsin və onun yaratdığı xanlığı öz himayəsi altına alsın.

Rusiyanın hakim dairələrində Hacı Davudun Türkiyəyə müraciət edəcəyini sanki hiss edirdilər. Həştərxan vilayətinin qubernatoru vaxtı ilə Şirvanda olmuş A.P.Volinski yazırdı: «Bundan sonra üsyan etmiş knyazlar (Hacı Davud və Surxay xan nəzərdə tutulur- M.Ə.) şübhəsiz Türkiyəyə müraciət edəcəklər. Bu Rusiya üçün o qədər də maraqlı olmasa da tez bir zamanda İranda baş verən hadisələrə fəal müdaxilə etməyimiz üçün vacibdir» [14, c. 18, s.671].

Cənubi Qafqazda mövqeyini möhkəmlətmək və Xəzər dənizinə çıxmaq məqsədini güdən Osmanlı hökuməti Hacı Davudu cavabsız qoymadı. Tezliklə müsbət cavab alan Hacı Davud danışıqlar aparmaq üçün İstanbula dəvət olundu [8, s.103].

İstanbulda olarkən Hacı Davud danışıqlar zamanı sultandan hərbi kömək istəməklə yanaşı daxili muxtariyyətə saxlamaqla Türkiyədən vassal hüququnda asılı vəziyyətdə olacağına söz verdi.

Türkiyə hökuməti tərəfindən Şirvanda (Şamaxı xanlığında) hakim kimi tanınan Hacı Davud qoşunları qarətlə məşğul olub və özünün davranışı ilə əhalinin nifrətini qazanan Qazıqumuxlu Surxay xanı dövlət işlərindən uzaqlaşdırıb onun Dağıstana qayıtmasına nail oldu.

Tezliklə, İstanbuldan Şamaxıya Hacı Davudun Şirvanın hakimi kimi tanınması haqqında türk sultanının fərmanını türk əsgərlərinin başında gələn Sarı Mustafa paşa özü ilə Şamaxıya gətirdi, Türkiyədən gələn paşa Hacı Davudu qorumaq idi.

Ədəbiyyat

1. Bakıxanov A., Gülüstani-İrəm. Bakı, 1926, s. 103.
2. Qədim aktların mərkəzi Dövlət arxivi, Rusiyanın İranla əlaqələri fondu, 77-ci siyahı, 6-cı sənəd, vərəq 1046. Bax: F.M.Əliyev, Göstərilən əsəri, s. 23.

3. Qədim aktların Mərkəzi Dövlət Arxivi, I Pyotrun kabinet, II bölmə, 54-cü kitab, vərəq 667, Bax həmçinin F.M.Əliyev, göstərilən əsər, s. 36.
4. Алиев Ф.М. Миссия посланника русского гос. А.П.Волынского в Азербайджане. (1716-1718), Баку, 1979, с. 6.
5. Алиев Ф.М. Антииранские выступления и борьба против турецкой агрессии в Азербайджане в первой половине XVIII в. Баку, 1975, с. 17.
6. Ашрафян К.З. Падение державы сефевидов (1502-1722) Очерки новой истории Среднего востока. М., 1951, с. 195.
7. Бенивени Ф., Донесение Ф. Бенувени из Шемаха 1 мая 1720 г. А.Н.Попов. Сношение России с Хивой и Бухарою при Петра Великом. «Записан императорского русского географического общества» кн. IX, СПб, 1858, с. 352-353.
8. Бутков П.Г. Материалы для новой истории Кавказа (с 1722 по 1802 гг) СПб., 1869, с.
9. Гербер И.Г. Описание стран и народов вдоль западного берега Каспийского море с. 94.
10. Джалалян Есаи Хасан. Краткая история страны Агаванской. Qədim erməni dilindən tərcüməsi. T.İ.Ter-Qriqoryandır. Azərb. Res. EATarix İnstitutunun Elmi arxiv, 2009, s. 29.
11. Журнал посланника Волынского 1715-1718 гг. бах. Е.И. Зевакин. Азербайджан в начале XVIII в. Баку, 1929.
12. Петрушевский И.П. Упадок феодального общества в Иране в XVII в. История Ирана с древнейших времен до конца XVIII века. Л-д, 1958, с. 300.
13. Рахмани А.А. Азербайджан в конце XVI и в XVII века. Баку, 1981, И.Г.Арунова и К.З.Ашрафян. Государство Надир шаха Ашрафа, М.1959, с. 33-36.
14. Соловьев С.М. История России, кн.4, Т. 18, с. 671.
15. Тамей А. Восстание 1711-1722 гг. в Азербайджане. Ученое записки Дагестанского филиала АН ССР, Институт истории языка и литература им. Г.Цадасы, т. III, с. 78.
16. Корнелий де Бруин. Извлечение из путешествия де Бруина. Перевод с фр. Абезгуз. Azərbaycan Res. EA Tarix İnstitutunun Elmi arxiv sənəd 480. s. 16.

НАРОДНОЕ ВОССТАНИЕ В ШИРВАНЕ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XVIII ВЕКА ПРОТИВ ГНЁТА ИРАНСКИХ И МЕСТНЫХ ФЕОДАЛОВ

*Алиев Мубариз Мусейб оглы
Резюме*

В статье исследуются некоторые вопросы народного восстания в Ширване против гнёта Иранских и местных феодалов в первой половине XVIII века.

POPULAR UPRISING IN SHIRVAN IN THE FIRST HALF OF THE 18TH CENTURY AGAINST THE OPPRESSION OF IRANIAN AND LOCAL FEUDAL LORDS

*Aliev Mubariz Museyib oğlu
Summary*

The article examines some issues of the popular uprising in Shirvan against the oppression of Iranian and local feudal lords in the first half of the 18th century.

Rəyçi: dosent Aslanova Emma Əli qızı

Azərbaycan tarixi kafedrasının 18 may 2022-ci il tarixli iclasının 14 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 20 may 2022-ci il